

hi volrà, al més-donat se *liurarà* --- addicetur», OPou (TbPu., 136).

Modernament havia reculat decisivament l'ús del mot (i encara més a Mallorca), afavorit *entregar* per l'ús de predicadors i catequistes (sempre decantats a imitar l'idioma dels poderosos), la restauració purista de primers de segle va reivindicar-lo amb energia, i no sense raó, condemnant *entregar*; i d'altres ho han refusat: ja he escrit en altres llocs que totes dues posicions són exagerades i que en tot cas s'imposa fugir de dues coses: a) deixar decandir *lliurar* en el sentit de 'fer a mans', b) emprar-lo amb el sentit de 'deslliurar' o 'desfer-se (d'alguna cosa)', el qual en tot cas és un calc del castellà (cf. *LleuresC*, 71, 73). En un doc. de 1277 el veiem alterat (més aviat per una err. tip. que per creuament amb *virar*): «que aya poder sobre los còmitz e sobre tots los altres de les galeres, dementre negú n'i aviem que justícia merís que'l *viuràs* --- si negun n'i avie que justícia merís que'l *viuràs* al dit Pere de Queralt, que la'n feés» (F. Soldevila, *Pere el Gran* v, 1, 2.ª part, A-85, 99).

Lliurador; en l'acc. 'recipient de metall (llautó, zinc) per despatxar o trasbalsar matèries fungibles', és usual a les tendes i magatzems per treure farina, gra, sucre etc. del dipòsit o saca on el tenen: a StPol de Mar pronunciat *al lliuradó*, 1980 (ultracorrecció de la pronúncia descurada *lluradó*, facilitada pel fet que *llaurar* és popular i ja no ho és *lliurar*). *Lliurament* [S. XIV; Busa-N.: *lliurament de diners*]. *Lliurança*. *Lliurasó*.

Lliurea, adaptació catalana del fr. *livrée* id., pròpiament 'cosa lliurada al criat' [fi S. XIV, Eiximenis], sovint amb el significat translàtic 'classe, mena': «dones de la verdura / --- qui giren los ulls a caça, / e ab gests enamorats / --- / qui ab elles menen monges / de lur *liurea*, al costat, / per parèixer santes dones / e per cobrir lur bon fat», *Llibre de les Dones* (§ 54 desprosificat, *EntreDL* I, 166, v. 23, i p. 170; de nou, grafat amb *-eya* en el § 158). Sovint *liu-* hi apareix reduït a *llu-*: «Quant dien, en lo quart proverbi, que *beatús qui tenebit* etc., ver dien si --- és caritat e vera amor a bé comú --- mas ells no són d'aquella *llurea*, car, tenint ells ço que amen, no tenen res», id. (*Regiment*, NCL XIII, 182.11); i es troba escrit *lurea* en JoMartorell i *llorea* en el Rector de Vallfogona (Caretà, *Barbr.*, s. v. *librea*); «com si en França o en Espanya degué fer un gran viatge, aparellats sos cavalls e *lureyes*, muntant a cavall, e de molts --- acompanyat, se isqué de Ravenna», *Decam.* v, § 8, 329 (incís afegit, des de *aparellats*, que no figura en Bocc.).

L'acceptió translàtica encara és moderna: «contrabanders, trabucayres, carboners, carrabiners y altres perdularis de tota *llureya*, MrnVayreda (*La Punyalada*, 1.ª edició, IV, 99; 4.ª ed., 81). És clar que també s'usà i s'usa en el sentit propi: «les monges solen / --- / vestir *lurebes*, / anar armades / e desfreçades, / com han exir / de nit, texir / per la ciutat», «virginitat / és lur empresa <de Maria>, / per sa noblesa; / maternitat, / fecunditat, / és sa *llurea*», JRoig (*Spill*, 5464, 10669, en tots dos casos *llurea* en el ms. i en part en les eds. antigues, *liurea* a les altres). «Yo li de-

mano l'amor - me diu que la té promesa / ab un soldat de cavall - que va vestit de *lliurea*», MilàF (*Romllo.*, 363.15); «À peu? ¿I per què vol tants de cotxes i tantes *lliurees*?», Vilallonga (*Bearn*, xxi, 261).

Deslliurar i abans *de(l)liurar*, ja en les *Homilies*: «clamar mercé a Déu --- perquè *deliure* la fi<I>la de poder de Diabre» (8r10). No manquen casos en què és sinònim de *lliurar* 'fer lliurament': «nengun corredor no prena les corredures tro l'aver sia pesat o *deliurat*, e la paga *deliurada* o assignada al venedor» en la tarifa de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 155.9). Però és molt més usual per a 'lliberar, desfer de': «se *deliure* de pecat», G. de Cervera (977.1/1002.1); «vostres paraules m'an *deliurada* de les mans del cavaller», «*deliura*'ns, Sényer, del mal», Lull (*Blanq.*, NCL I, 260.7; III, 142.11). «Pere i fo *deslliurat* de presó», *VidesR*, 83r2 (n. 52: *deslliurat* en el ms. B, *ereptus* en l'original llatí; i sembla que era un himne, que desprosificat diria «de presó *deslliurat* Pere»). «Com Tirant véu lo Rey, descavalcà e pujà la on lo Rey e la Reyna eren, e suplicà'l fos plasant a la Magestat S. dar-li licència que ab tot aquel estat pogués anar a tocar los scuts, per *deliurar* aquells cavallers de la fort empresa que portaven», JoMartorell (*Ag.* I, 204).

Després de l'E. Mj. l'ús del mot va declinar bastant, però només s'antiquà la variant sense *-s*; l'altra seguí en ús, almenys literari, però més o menys vivaç per tot; i enllà de l'Albera, també en l'oral.² «*Deslliurar* de perill, de servitut», Busa-N. 1507 (B-VIII-6); «traure de la presó: educere --- *deslliurar* de presó: eripere e custodia», OPou (*TbPu.*, 17); «En Josep se n'hi anava / a *deslliurà* 'ls presonés», romanç recollit a Vic referent a fets dels Ss. XVI-XVII, MilàF (*Romllo.*, 108.29); «veig venir cinc-cents fadrins - tots criats de companyia: / *deslliuren-me* de presó - y trauen-me de la sitja», id. (la Garrotxa, S. XVII) (*Romllo.*, 119.19).

Aquesta paraula modernament ha pres sobretot el sentit de 'fer parir', i generalment 'parir' intr. (que dubto sigui medieval: Riquer l'introdueix amb una esmena inversemblant en l'*Oració de T. dia* de Cerverí, v. 7, però el ms. duu una altra cosa, *lectio difficilior*, a preferir, i per a la qual cosa dono una altra llició conjectural en la meua ed., insegura però més probable). Sí que es troba sovint en el Cançoner popular: «les dones que van a Sant Magí / --- / las que van de part / quedan *deslliuradas*» (recollit a Calaf); transitiu: «BALDRONA. — La llevadora, que ho embrolla. — ROSÀRIA. — Arri, a fregar llànties. / B. — I vós, a *deslliurar* truges», Guimerà (*La Baldirona*, esc. 14, p. 297); «nirem a la font bella: / tota dona que hi beu queda *deslliuradeta*», MilàF (*Romllo.*, 23E, 228.12).

Altrament en la Renaix. s'han servit del mot en el seu significat fonamental tota mena d'escriptors, fins els més refractaris a l'ús del lèxic impopular: «Tu qu'enfonzas ma pàtria, no'm perdas, ay, ab ella: / condol-te d'eixa mare y endú-te-la'n ab tu; / trau de perill de totes mes joyes la més bella, / *deslliura* ma puresa o aixafa mon cor nu», *Ail.* (VI, 29d); «voldria *deslliurar-la* del perill que veig en lo primer debatec de son esperit», Genís *Ag.* (*Julita*, p. 66); «alcem-nos a de-